

a hegyekbe. A Hörnli menedékház 3300 méterrel fekszik, Matternhorn leggyakrabban megmászott gerince, a Hörnli-Gratnak lábánál. Ezt a hegyet 1865-ben mászta meg először egy hétfős csapat, a fiatal angol Edward Whymper vezetésével. A hegymászás akkor alapjaiban ugyanilyen volt, mint most: a kor legnehezebb hegymászására elvittek egy zöldfülűt, aki lezuhant és lerántotta az egész csapatot. A kötél elszakadt, így hárman megmenekültek, köztük Whymper, aki a XIX. század legnagyobb hegymászója volt.

A hegy, amely azóta sok száz áldozatot követelt magának, most szokatlanul csendes feletem. A fagy a sziklákhöz ragasztja a laza kőtömböket. A filigrán piramis sötétén hasít bele a csillagoktól sziporkázó őrbe. A Tejút lágy fénnel zsongó sávja pontosan kettéosztja az égboltot, hogy összeolvadjon a horizonton púposodó vörhenyes fénnel – valamilyen távoli város visszfénye. Nagyon tiszta volt a délután, ciánkéken ragyogott az ég, sötét az éjszaka is. Bár a himaljai éjszakák 5000–6000 méterrel még ennél is sötétebbek (szinte félelmetesek), de azért ez is megtenni otthon, a pesti erkélyünk felett... Az alacsonyan fekvő M33-at jól látom szabad szemmel. Az M92 sem nehéz, egy csilagháromszög csúcsaként a Herkulesben. Mennyi is lehet pontosan a határmagnitúdó? Érdekes ez?!

Gondosan beállítom a binokulárt és kényelmesen, hanyatt fekvé elcsatangolok az égen. Nagy galaxisszomszédunk, az M31, fél látómezőnél is hosszabb ovális fény. Mintha egy párás ablak mögött világolna egy távoli mécs. A porsávokat ezzel az apró műszerrel csak annyiban látom, hogy a galaxis külső szegélye egyszerűen elhalványodik, de ezen túl is folytatódik leheletfinoman a derengés. Az M33 kiáltóan fényes. Bonyolult, de bizonytalan szerkezetet mutat. Az M101-re már inkább rámondanám egy rutinos észlelő, hogy ez egy spirálgalaxis, nem pedig mondjuk egy gázköd. Az ég egyik legszebb csil-

lagképe, a Hattyú teljes pompájában úszik mozdulatlanul felettem. Az Észak Amerikakód felett a Cefeusz felé a világító és sötét ködök kibogozhatatlan szövédékebe lehet bonyolódni. Még a Pelikán-köd diffúz ködpázmái is felderengnek markáns és harsány társa mellett. A Fátyol-köd fényesebb része szakadozott, rojtos szélekkel kanyarul, mint valami ködkifli a csillagokkal telehitt térbe.

A Dumbbell intenzíven ragyog, egy derékban szűkített téglalap, amely finoman, halványan kissé kikerekedik. Ej, mennyi minden látszik most! Most veszem csak észre, hogy a pad alattam jéghideg. A mélyben Zermatt narancs, kékes fényei villognak a hivatató kupacban. A hegyek hallgatózó sötét tömbök, csak néhány messzi menedékház kósza fénypontja árválkodik az általános sötétben. Fölöttem a csillagos ég viszont annál élénkebben él. Szinte lélegezni, lüktetni látom az egészet. Pedig nem mozdul semmi. Minden csendes. Láthatatlan lassúsággal úszik nyugatra a Tejút. A fényes nyílthalmazok lenyűgözően ragyognak a látómezőben. Az Ikerhalmaz két egymás mellé kborított ékszerdoboz. Nehéz elszakadni látványától. De a nehezebb, halvány halmazok is feltűnnek lágy foltokként a látómezőben, mint pl. a NGC 6811 és a 7789.

Le kellene feküdnöm már, szorongat a fáradtság. Még barangolok a kis műszerrel egy darabig az éjszakai égen, amely tulajdonképpen kietlen és éppannyira otthonos, mint a hegyek, amelyekben másokat kalauzolok. Menni kell tehát, négy óra múlva ébredék, ha egyáltalán lesz alvás. Nézem fölöttem ezt az elvékonyuló fekete fenyegető tömeget. Alul a tömör fekete semmi. Felül meg a szétszórt fények a híg semmi. És hirtelen megpillantom az időt. A mindenféle időt. A lassan kopó hegyekét. A nyugodt, a lüktető, a felfénylő csillagokét. Az én időmet is. Bennük. Egymásban. Itt. Most.

Babcsán Gábor

2014. július

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK		
Július 5.	11:59 UT	első negyed
Július 12.	11:25 UT	telehold
Július 19.	02:08 UT	utolsó negyed
Július 26.	22:42 UT	újhold

A bolygók láthatósága

Merkúr: Július folyamán napkelte előtt kereshető a keleti látóhatár közelében. A hónap elején még csak fél órával kel a Nap előtt. 12-én van legnagyobb nyugati kitérésben, 20,9°-ra a Naptól, ekkor közel két órával kel korábban nála. Ez idei első kedvező hajnali láthatósága. A hónap végén is még egy órával kel a Nap előtt, biztosítva a jó láthatóságot.

Vénusz: Fényesen ragyog a hajnali keleti égen, közel két órával kel a Nap előtt. Fényessége $-3,9^m$ -ról $-3,8^m$ -ra, átmérője $12,0''$ -ről $10,8''$ -re csökken, fázisa $0,85$ -ről $0,92$ -ra nő.

Mars: Előretartó mozgást végez a Virgo csillagképben. Éjfél előtt nyugszik, az éjszaka első felében látható a délnyugati égen. Fényessége $0,0^m$ -ról $0,4^m$ -ra, látszó átmérője $9,4''$ -ről $7,8''$ -re csökken.

Jupiter: Előretartó mozgást végez a Gemini, majd 8-ától a Cancer csillagképben. A hónap elején még egy órával a Nap után nyugszik, napnyugta után kereshető a horizont közelében. Néhány nap múlva már belevész az alkonyat fényébe. 24-én együttállásban van a Nappal. Fényessége $-1,8^m$, átmérője $31''$.

Szaturnusz: Hátráló, majd 21-étől előretartó mozgást végez a Mérleg csillagképben. Az éjszaka első felében látható, éjfél után nyugszik. Fényessége $0,5^m$, átmérője $18''$.

Uránusz: Éjfél körül kel, az éjszaka második felében látható. 22-én előretartó mozgása hátrálóná válik a Pisces csillagképben.

Neptunusz: A késő esti órákban kel. Az éjszaka nagy részében látható az Aquariusban.

Kaposvári Zoltán

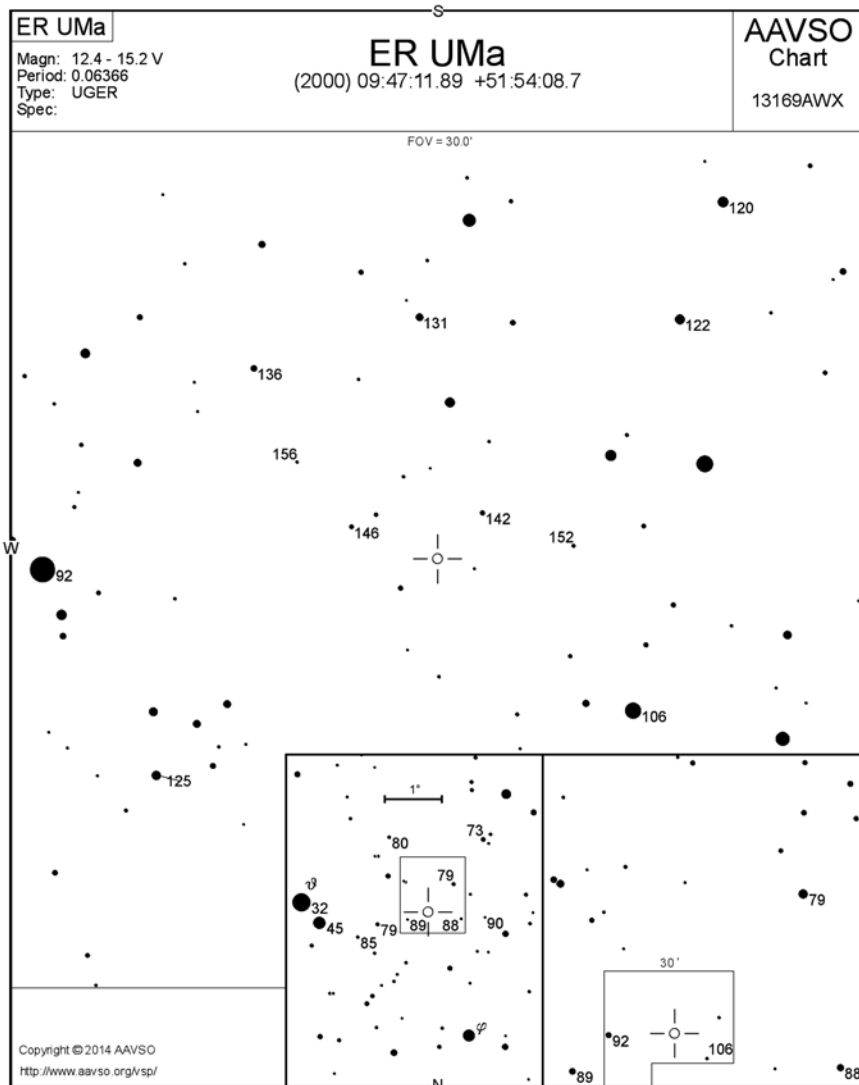
A hónap mélyég-objektuma: a Sharpless 82

A fotósok, ha valami igazán döbbenetes, de szinte sosem fotózott célpontot keresnek a Tejútban, akkor nem mehetnek el szó nélkül a Sharpless 82 mellett. A kicsiny ködösséget a hasonlóan kicsiny, de mélyég-objektumokban gazdag Sagitta (Nyíl) csillagképben találjuk, 2,3 fokra az α Sge-től nyugat felé. Az emissziós és reflexiós, valamint sötét ködök olyan látványos együttese található a régióban, hogy bármely asztrofotósnak megéri több tíz órát exponálnia a területre. A Tejút eme szegletét a sötét ködök hálózata és csomósodásai uralkodik, köztük a Berkeley 47 csillaghalmazzal és a $10'$ -es, emissziós és reflexiós jegyeket is mutató – így nagyon szép színekben pompázó – Sharpless 82-vel. A köd egy hosszúkás sötét felhőre van „fel-fűzve”, amely észak felé számtalan vékony ágban végződik, mintha csak egy furcsa, féloldalas fa lenne. A területet mind teleobjektívval, mind nagyobb felbontású asztroggráfokkal (ekkor a ködre fókuszálva) érdemes megörökíteni.

Sánta Gábor

A hónap változócsillaga: az ER Ursae Maioris

A tavasz közeledtével egyre kedvezőbb lehetőség adódik a Nagy Medve csillagkép e kifejezetten izgalmas törpenóvjának megfigyelésére. Az ER Ursae Maioris, viselkedése alapján, saját besorolást kapott a SU UMa osztályon belül: a csoportra jellemző, 20–50 naponta bekövetkező szuperkitörései között igen rövid időközönként, átlagosan négynaponta több kisebb kitérést produkál. Sajnos ezek észlelése többnyire nagyobb távcsóátmért kíván, de szupermaximumai ide-

jén a csillag megközelítheti a 12 magitúdós fényességet is, ilyenkor napokig, közepes távcsövekkel is lehetőség adódik követésére. A változó összehasonlító az utóbbi időszakban jelentős revízió estek át, így ez esetben is feltétlenül javasoljuk a mindenkor aktuális VSP-térképek használatát.

Az ER UMa maximumbeli észleléséhez eredményesen bevetethők a 25–30 cm-es távcsövek, az ennél nagyobb méretű Dobsonok számára pedig kimondottan ajánlott célpont.

Jó észlelést, jó törpenóvázást!

Bagó Balázs

BEMUTATÓ ÉS KÖZÖSSÉGI CSILLAGVIZSGÁLÓK

Bajai Bemutató Csillagvizsgáló

6500 Baja, Tóth Kálmán u. 19.
www.bajaobs.hu/bbcs

Balaton Csillagvizsgáló

8184 Balatonfűzfő, Sport Centrum
www.balatoncsillagvizsgalo.hu

Bay Zoltán Bemutató Csillagvizsgáló

5700 Gyula, Városerdő
mzi@bay-gyula.hu

Canis Maior Csillagvizsgáló

8800 Nagykanizsa, Zrínyi u. 18.
www.nae.hu

Canis Minor Csillagvizsgáló

8866 Becsehely, Kis-hegy
www.nae.hu

Csepeli Csillagvizsgáló

Csepeli Munkásotthon Művelődési Ház
1215 Budapest, Árpád u. 1.
<http://www.csepelcsill.org>

Fényi Gyula Csillagvizsgáló

Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium
3523 Miskolc, Fényi Gyula tér 10.
<http://users.atw.hu/fenyigyula/>

Gaia Csillagda

3556 Kisgyőr, Szőlőkalja u. 8.
<http://ronaorzo.csillagpark.hu/>

Gedőcz-tetői Csillagvizsgáló

3100 Salgótarján, Gedőczy u. 36.
<http://www.csillagvizsgalo.starjan.hu/>

Gordon Hopkins Csillagvizsgáló

Kossuth Zsuzsa Szakképző Iskola
2370 Dabas, József A. u. 107.

Győri Egyetemi Bemutató Csillagvizsgáló

Győr, Egyetem tér 1. K3
gyor.mcse.hu

Hármashegyi Csillagda

Debrecen-Nagycsere, Természet Háza
<http://zsuzsivasut.hu/termeszt-haza>

Haynald Observatórium

Szent István Gimnázium
6300 Kalocsa, Hunyadi J. u. 23–25.

Hegyháti Csillagvizsgáló

9915 Hegyhátsál, Fő u. 19.
<http://www.observatory.hu/>

Jászberényi Csillagvizsgáló

5100 Jászberény, Bercsényi út 1.
<http://jaszkonyvtar.hu/csillagda/>

Kecskeméti Főiskola Csillagvizsgálója

6000 Kecskemét, Kaszap u. 6-14.
<http://kefoportal.kefo.hu/csillagvizsgalo-2>

Kiss György Csillagda

5931 Nagyszénás, Ságvári utca 26.
<http://www.kgycsillagda.atw.hu/>

Köszeg Város Oktató- és Bemutató Csillagvizsgálója

Béni Balogh Ádám Általános Iskola
9730 Köszeg, Deák F. u. 6.
www.gae.hu

Kövesligethy Radó Oktató és Bemutató Csillagvizsgáló

9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.
www.gae.hu

Kulin György Bemutató Csillagvizsgáló

Könyves Kálmán Gimnázium
1043 Budapest, Tanoda tér 1.
<http://kkgcsillagaszat.hu/>

Nyíregyházi Főiskola Csillagvizsgálója

4400 Nyíregyháza,
<http://nyicse.uw.hu>

Pannon Csillagda

8427 Bakonybél, Szt. Gellért tér 9.
www.csillagda.net

Polaris Csillagvizsgáló

1037 Budapest, Laborc u. 2/c.
polaris.mcse.hu

Posztoczky Károly Bemutató Csillagvizsgáló és Múzeum

2890 Tata, Eötvös u. 19.
<http://www.titkom.hu/tataicsillagda.html>

Pozsgai János Csillagvizsgáló

Mikoviny Sámuel Általános Iskola
3742 Rudolftelep, József A. u. 43.

Specula

Eszterházy Károly Főiskola
3300 Eger, Eszterházy tér 2.
<http://varazstorony.ektf.hu/>

Dr. Szabó Gyula Bemutató Csillagvizsgáló

3534 Miskolc, Dorottya u. 1.
<http://csillagda.web44.net/>

Szegedi Csillagvizsgáló

6726 Szeged, Kertész utca
<http://astro.u-szeged.hu/>

Tápiómenti Bemutató Csillagvizsgáló

2241 Súlysáp, Régi Úri út
www.sacse.hu

Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló

8000 Székesfehérvár, Fürdősor 3.
<http://telapo.datatrans.hu/Telapo/index.htm>

TIT Tatabányai Csillagvizsgáló

TISZK Péch Antal telephely
2800 Tatabánya, Széchenyi u. 20.
csmoczik@gmail.com

TIT Uránia Bemutató Csillagvizsgáló

5000 Szolnok, Jubileum tér 5.
www.tit-szolnok.hu

TIT Uránia Csillagvizsgáló

1016 Budapest, Sánc utca 3/b.
<http://www.urania-budapest.hu/>

Városi Csillagvizsgáló

6400 Kiskunhalas, Kossuth u. 43.
<http://www.csillagvizsgalo.eu>